

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่างต่อไปนี้
- ก. เสียงกิติ ตัวหนังสือกิติ ชื่อว่า....(สระ, พยัญชนะ, อักษร)
- ข. สระ ๘ ตัว ชื่อ.....(นิสสิต, นิสสัย)
- ค. สระที่เป็นรัสสะ ไม่มีพยัญชนะสัณโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อ..... (ครุ, ลหุ)
- ฅ. ห ที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ฅ น น ม ย ล ว พ เกิดที่....(คอ, ออก, ริมฝีปาก)
- ง. พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น...(อโฆสะ โฆสะ)ฯ
๑. ได้เลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่าง ดังนี้
- ก. ชื่อว่า อักษร
- ข. ชื่อ นิสสัย
- ค. ชื่อ ลหุ
- ฅ. เกิดที่ ออก
- ง. เป็น โฆสะ
๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณเท่าไร อะไรบ้าง อธิบฺปโมทติ, เตหฺนฺปสงฺกมิ, เอตทโหสิ ตัดต่ออย่างไร ฯ
๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑
- อธิบฺปโมทติ ตัดเป็น อธิ + บฺปโมทติ เป็นสัญญोคพยัญชนะสนธิ คือ
- ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ได้แก่ ซ้อน ป ต่อเป็น อธิบฺปโมทติ ฯ
- เตหฺนฺปสงฺกมิ ตัดเป็น เตน + อฺปสงฺกมิ ถ้าสระทั้ง ๒ คือ สระหน้า และสระหลังเป็นรัสสะ แต่มีรูปไม่เสมอกัน คือ ข้างหนึ่งเป็น อ ข้างหนึ่งเป็น อฺ เมื่อลบสระหน้าแล้ว ไม่ต้องที่ฆะ สระหลังก็ได้ ต่อเป็น เตหฺนฺปสงฺกมิ ฯ
- เอตทโหสิ ตัดเป็น เอต + อโหสิ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิต เป็น ท ต่อเป็น เอตทโหสิ ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
- ก. ตุมเหติ ทิฏฐธम्मสฺส ภาคินี (อสุส) ศัพท์ไหนเป็นนามศัพท์ ชนิดไหน เป็นลึงค์ วิภัติ วิจนะ อะไร
- ข. ปฺรณสฺงฺขยาเป็นนามศัพท์ชนิดไหน
- ค. กิ ศัพท์ ถ้ามี ย นำหน้า มี จิ อยู่หลัง แปลว่าอย่างไร

- ฅ. อุปสัคนั้น ใช้อย่างไร จงยกอุททาหรณ์มาดู
 ง. อมโก เป็นคำสำหรับเรียกใคร ๆ
๓. ได้คำตอบคำถามนั้น ดังนี้
- ก. **ตุมเหติ** เป็นศัพท์พจนานาม (บุริสศัพท์พจนานาม, มัชฌิมบุรุษ) เป็นทวิลิงค์
 คือ ปลิงค์ หรือ อิตถิลิงค์ ตติยาวิภัติ พหูวนะ
ทิวจรมมุตส เป็น นามนาม ปลิงค์ ฉัญฉวีวิภัติ เอกวจนะ
ภาคินี เป็น คุณนาม อิตถิลิงค์ ปจมาวิภัติ เอกวจนะ
- ข. ปุรณสังขยา เป็น **คุณนาม**
- ค. แปลว่า **"คนใดคนหนึ่ง หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง"**
- ฅ. อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำหน้านามและกิริยาให้วิเศษขึ้น
 อ. อธิสกุภาโร สักการะยัง อธิเสติ นอนทับ
- ง. **อมโก** เป็นคำสำหรับเรียกชาย ด้วยวาจาอ่อนหวาน ๆ
๔. วิภัติอาชยาด เป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง ปาวีลี ในคำว่า ภิกขุ ความ ปิณฑาย
 ปาวีลี นี้ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ๆ
 จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้
- ก. ปีตา โน มหลลกา อเหตุ.
 ข. จกขุณี เต นสสนตุ วา ภินทนต์ วา.
 ค. ทารกา มยา วารियนตานิ วจนัน น คณนตติ ฯ
๕. วิภัติอาชยาด เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ
 ปาวีลี ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ ป บทหน้า วิสุ ธาตุ อ ปัจจัย
 อี อัชชัตตนี (รัสสะ อี อัชชัตตนี เป็น อี ลง อ อาคม หน้าธาตุที่ประกอบ ได้รูปเป็น
 ปาวีลี แปลว่า **"ได้เข้าไปแล้ว"**)
- ได้แก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์นั้น ดังนี้
- ก. ปีตา โน **มหลลโก อโหสิ** หรือ **ปีโตร** โน มหลลกา อเหตุ.
 ข. จกขุณี เต นสสนตุ วา **ภิกขุชนต์** วา.
 ค. ทารกา มยา **วารियมานาปิ** วจนัน น คณนตติ ฯ
๕. ก. คำว่า คมน-ในประโยคต่อไปนี้ คือ สตุถารา เวสาลีคมน สมปฏิจจจิตต์, สตุถุ คมนกาล์
 อาโรเจสิ, นิพพานคมน อฏฺจจกิก มคคั โสธาเปยฺย, เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้ง
 วิเคราะห์มาดู
- ข. ซาโต, สมานิ เป็นธาตุ ปัจจัย และกาลอะไร ๆ
๕. ก. **คมน-** ในคำว่า เวสาลีคมน เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ
 วิ. คมน คมน หรือ คจฉยเตติ คมน
คมน- ในคำว่า คมนกาล์ เป็น กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ
 วิ. คจฉติ เอตถาติ คมนโน (กาโล)

คมน- ในคำว่า นิพพานคมน เป็น กัตตรูป กรณสาธนะ

วิ. คจจติ เตนาติ คมน (อฏฐจจโก มคโค)

ข. ซาโต เป็น ชนุ ธาตุ ต ปัจจัย อดีตกาล

สมาโน เป็น อสุ ธาตุ มาน ปัจจัย ปัจจุบันกาล ๫

๖. สมาสว่าโดยซื่อมีเท่าไร อะไรบ้าง ๫ สนฺตวาโจ, อหิริกปุกฺคโล, ยถาสทฺธ ในคำว่า ททาดิเว ยถาสทฺธ นี้ เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๫

๖. สมาสว่าโดยซื่อมี ๖ อย่าง คือ กมฺมธารโย ทิกฺคุ ตปฺปฺริโส ทฺวฺนทฺโว อพฺยยีภาโว พหุพฺพิหิ ๫

สนฺตวาโจ เป็นฉฬฺฐีตุลยาริกรณพหุพพิหิสมาส

วิ. สนฺตา วาจา ยสฺส โส สนฺตวาโจ (ปฺริโส)

อหิริกปุกฺคโล เป็น วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มินบุพพบท-พหุพพิหิสมาส เป็นภายใน

นบุพ. พหุพ. วิ. นตฺถิ ตสฺส หิริติ อหิริโก (ปุกฺคโล)

วิ. กัมม. วิ. อหิริโก จ โส ปุกฺคโล จาติ อหิริกปุกฺคโล

หรือ อหิริโก ปุกฺคโล อหิริกปุกฺคโล

ยถาสทฺธ เป็น อพฺยยีภาวสมาส (นิปาตบุพพบท)

วิ. สทฺธา ย ปฺฏิปาฏิ ยถาสทฺธ หรือ ยา ยา สทฺธา ยถาสทฺธ

๗. ซาตาทิตฺทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ๫ อาโรคฺย, เจตสิกํ, ภาควา ใน คำ ว่า าส โส ผลสามภณฺยสฺส ภาควา โหติ นี้ ลงปัจจัยอะไร ในดํทิตฺตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๫

๗. มี ๓ ตัว คือ อิม อีย กิย ๫

อาโรคฺย ลง ฌย ปัจจัย ในภาวตํทิต

วิ. อโรคฺสฺส ภาโว อาโรคฺย.

เจตสิกํ ลง ฌิก ปัจจัย ในตรตยาทิตํทิต

วิ. เจตฺสา กตํ กมฺมํ เจตสิกํ ตสฺมี วา วตฺตตฺตีติ เจตสิกํ.

ภาควา ลง วนฺตุ ปัจจัย ในตทฺสสฺตติตํทิต

วิ. ภาโค อสฺส อตฺถีติ ภาควา ๫
